

Státní závěrečné zkoušky z oboru základy společenských věd

Bakalářské studium

(Platné od ak. r. 2019 – 2020)

Soubory tematických okruhů (včetně literatury)

A: Filosofie, etika, logika, religionistika A1-A15

1. Filosofie (systematická)

A 1. Základní charakteristiky filosofie

- Paradigmata a jejich charakteristiky.
- Definice filosofie a jejich vysvětlení.
- Proměny filosofie s koncem metafyziky.

A 2. Bytí a bytné charakteristiky (ontologie a metafyzika)

- Bytí a jsoucí.
- Esence a existence.
- Pohyb, prostor a čas.

A 3. Problematika poznání (noetika)

- Pravda.
- Podoby skepse.
- Empirismus a racionalismus.

A 4. Problematika člověka (filosofická antropologie)

- Antika (zoon logon echon, zoon politikon).
- Středověk (imago Dei).
- Novověké pojetí člověka (ego cogito).
- Moderní a postmoderní koncepce.

A 5. Zakotvenost a transcendence

- Příroda a tělesnost.
- Duše a duch.
- Bůh a důkazy boží existence.

A 6. Filosofie provádějící

- Filosofie vědy a jazyka.
- Filosofie umění a náboženství.
- Filosofie práva a politická filosofie.

Literatura

Povinná literatura:

Benyovszky, Ladislav a kol. *Úvod do filosofického myšlení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.

Anzenbacher, Arno. *Úvod do filosofie*. Praha: Portál, 2010.

Doporučená literatura:

Bacon, Francis. *Nové organon*. Praha: Svoboda, 1990.

Descartes, René. *Meditationes de prima philosophia = Meditace o první filosofii*. Praha: OIKOYMENH, 2010.

Descartes, René. *Rozprava o metodě*. Praha: Svoboda, 1992.

Kant, Immanuel. *Prolegomena ke každé příští metafyzice, jež se bude moci stát vědou*. Praha: Svoboda, 1992.

Nietzsche, Friedrich. *Radostná věda*. Praha: Aurora, 2001.

Nietzsche, Friedrich. *Zrození tragédie, čili, Hellénství a pesimismus*. Praha: Vyšehrad, 2014.

Patočka, Jan. *Péče o duši: soubor statí a přednášek o postavení člověka ve světě a v dějinách. I, Stati z let 1929-1952*. Praha: OIKOYMENH, 1996.

PELCOVÁ, N. *Vzorce lidství. Filosofické základy pedagogické antropologie*. Praha: Portál 2010.

Platón. *Faidros*. Překlad František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2000.

Platón. *Theaitétos*. Překlad František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2007.

PLATÓN. *Ústava*. Překlad František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2014.

2. Dějiny etiky a filosofie

A 7. Antická filosofie a etika

- Presokratci.
- Sokrates, Platón, Aristotelés.
- Helenistická filosofie a etika.

A 8. Středověká a renesanční filosofie a etika

- Patristika.
- Scholastika.
- Renesance.

A 9. Metafyziky a etika 17. a 18. století

- Racionalismus.
- Empirismus.
- Encyklopedisté.

A 10. Německá klasická filosofie a její rozpad

- I. Kant.
- J. G. Fichte, G. W. F. Hegel, L. Feuerbach.
- K. Marx, A. Schopenhauer, F. Nietzsche.

A 11. Filosofie a etiky 20. století

- Pozitivismus, novopozitivismus a analytická filosofie.
- Existencialismus, fenomenologie, hermeneutika.
- Marxismus, kritická a postmoderní teorie.

A 12. Česká filosofie

- Výchova a vzdělávání v reflexi českých myslitelů (J. A. Komenský, J. Patočka, R. Palouš aj.)
- Společenská a politická situace v reflexi českých myslitelů (např. Masaryk, Rádl, Patočka, Kosík, Kohák, Bělohradský)
- Čeští myslitelé a významné filosofické směry (např. marxismus, fenomenologie, existencialismus)

Literatura

Povinná literatura:

Höfding, Harald a Král, Josef. *Přehledné dějiny filosofie*. Praha: Česká grafická Unie, 1946.
Anzenbacher, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 2001.

Doporučená literatura:

Aristotelés. *Etika Nikomachova*. Překlad Antonín Kříž. Praha: P. Rezek, 1996.
AUGUSTIN, *Vyznání*. Praha: Kalich 2012.
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. *Úvod k dějinám filosofie*. Praha: Rovnost, 1952.
Kant, Immanuel. *Kritika praktického rozumu*. Praha: Svoboda, 1996.
Locke, John. *Esej o lidském rozumu*. Praha: Svoboda, 1984. 407 s.
Platón. *Gorgias*. Překlad František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2000.
Platón. *Sofisté*. Překlad František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2009.
Sartre, Jean-Paul. *Existencialismus je humanismus*. Praha: Vyšehrad, 2004.
Wittgenstein, Ludwig. *Filosofická zkoumání*. Praha: Filosofia, 1998.
Zouhar, Jan. *Dějiny českého filozofického myšlení do roku 1968: stručný přehled*. Vyd. 1. [Brno]: Academicus, 2008.

3. Logika a religionistika

A 13. Charakteristika logických systémů

- Subjekt-predikátové výroky, jejich členění a třídění, zobrazení výroku diagramem.
- Moderní výroková logika (jazyk, správně utvořená formule, usuzovací pravidla).
- Moderní predikátová logika (jazyk, správně utvořená formule, usuzovací pravidla).

A 14. Religionistika

- Charakteristika metodického rámce a předmětu religionistiky; hlavní představitelé
- Předpoklady vzniku religionistiky uvnitř evropské tradice
- Problematičnost, různé významy a původ pojmu „náboženství“ v evropské tradici

A 15. Náboženství knihy

- Podstatné charakteristiky a srovnání judaismu, křesťanství a islámu
- Hlavní křesťanské konfese a jejich rozdíly (katolíci, pravoslavní, protestanté)

- Význam náboženství knihy pro evropskou tradici (pojetí světa, člověka, času, prostoru, vzdělání a výchovy, metafyzika).

Literatura

Povinná literatura:

Anzenbacher, Arno. *Úvod do filosofie*. Praha: Portál, 2010.

HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. 2. rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. 316 s. ISBN 80-7017-721-7.

Doporučená literatura:

Jauris, Miroslav a Zastávka, Zdeněk. *Základy neformální logiky: učební text pro střední školy*. 1. vyd. Praha: S & M, 1992.

B: Sociologie, antropologie a regionální historie (B1-B15)

1. Sociologie

B 1. Klasikové sociologie

- Karel Marx.
- Max Weber.
- Emile Durkheim.

B 2. Hlavní paradigmaty sociologického myšlení 20. století

- Funkcionalismus.
- Konfliktualismus.
- Interpretativní paradigma.

B 3. Problémy soudobé společnosti

- Třídy, vrstvy a sociální mobilita.
- Globalizovaná, postmoderní a postindustriální společnost.
- Pohlaví a gender v sociologii.

B 4. Sociologie a generace rodiny

- Pojem dětství, mládí, střední generace a stáří v sociologii.
- Rodina z pohledu sociologických teorií.
- Proměny rodiny v 19. a 20. století.

B 5. Oborové sociologie

- Sociologie výchovy a vzdělávání.
- Sociologie globalizace.
- Sociální změna.

Literatura

Povinná literatura:

HAVLÍK, RADOMÍR. *Úvod do sociologie*. 6. přepracované vydání, Karolinum, Praha 2015.

Keller, Jan. *Úvod do sociologie*. 6. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012.

Petrusek, Miloslav. *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009.

Doporučená literatura:

KELLER, Jan *Teorie modernizace*. Praha: SLON 2007.

2. Antropologie

B 6. Kultura v různých pojetí antropologie

- Co je to antropologie? Předmět studia antropologie
- Společnost, kultura a jejich podíl, na lidství
- Stručné dějiny antropologie

B 7. Sociální fenomény a procesy

- Sociální osoba, statusy a role
- Sociální struktura a sociální systém
- Společenská hierarchie

B 8. Metody výzkumu a antropologická epistemologie

- Terénní výzkum a jeho interpretace

- Metodologický individualismus a kolektivismus
- Jazyk a způsoby myšlení; psychická jednota lidstva

B 9. Skupinová identita; ideologie a moc

- Etnicita
- Politika identity; nacionalismus, menšiny a „my“
- Média a sociální vědomí

B 10. Rodina a manželství; náboženství a sociální koheze

- Příbuzenství a původ
- Manželství a aliance; rodina v době globalizace
- Náboženství a rituál – víra v lidském životě

Literatura

Povinná literatura:

MURPHY, R. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON 2003.

SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál 2010.

Doporučená literatura:

BUDIL, J. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton 2003.

ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál 2008.

3. Regionální historie

B 11. Územní vývoj českých zemí a Československa

- Otázka hranic po vyhlášení Československa.
- Mnichovská dohoda a Vídeňská arbitráž .
- Teritoriální úpravy Československa (po 1945) a České republiky.

B 12. Vývoj měny na území českého státu

- Vznik Československa a Rašínova měnová politika.
- Měnový systém v Československu v letech 1945 – 1953.
- Měnová politika Československa v 70. – 90. letech (od řízeného hospodářství k tržní ekonomice).

B 13. Státní symboly: vývoj a podoba českého znaku a státní vlajky

- Vývoj státního znaku českých zemí.
- Státní vlajka.
- Vývoj státního znaku Československé republiky.

B 14. Národnostní a náboženský vývoj českých zemí

- Národnostní situace v Československu a její důsledky
- Národnostní otázka v Československu po roce 1945.
- Národnostní vývoj v České republice.

B 15. Ústavní a politický vývoj

- Vývoj volebního práva a volebních systémů v českých zemích.
- Ústavní vývoj Československé republiky (1918 – 1960)
- Unitární stát nebo federace? Proměny státní formy Československa.

Literatura

Povinná literatura:

Čornej, Petr et al. *Dějiny zemí Koruny české. I. a II.* Praha: Paseka, 2003, ©1993.

Doporučená literatura:

Sedláček, Pavel a Gregorovičová, Eva, ed. *Česká panovnická a státní symbolika*. Praha: Státní ústřední archiv, 2002.

Schelle, Karel – Tauchen, Jaromír, *Vývoj konstitucionalismu v českých zemích, (2 sv.)*. Praha: Linde, 2013.

MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel, *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004, (2 sv.)*, Brno: Doplněk, 2005.

C: Ekonomie, politologie a právo (C1-C15)

1. Ekonomie

C 1. Ekonomie jako věda

- Ekonomie – předmět a metody zkoumání.
- Mikro- a makroekonomie. Ekonomické teorie.
- Ekonomie, ekonomika, hospodářská politika.

C 2. Hlavní směry ekonomického vývoje ve vyspělých zemích, ve střední a východní Evropě a v ČR

- Ekonomický vývoj ve vyspělých zemích a hlavní kritéria jeho hodnocení.
- Postavení ČR ve světovém hospodářství a možnosti a meze jeho hodnocení.
- Transformace ekonomik střední a východní Evropy a ČR v tržním hospodářství a její výsledky.

C 3. Tržní ekonomika a hlavní principy jejího fungování

- Trh a jeho charakteristika, nabídka, poptávka, cena. Konkurence.
- Podnikání, jeho podstata a formy. Hospodaření s penězi.
- Cenné papíry a burza cenných papírů. Burza cenných papírů Praha.

C 4. Makroekonomie, předmět zkoumání, makroekonomické teorie

- Hospodářské cykly, zaměstnanost a nezaměstnanost, politika zaměstnanosti.
- Peníze, cena, inflace.
- Hospodářská politika, cíle, nástroje formy, účinnost.

C 5. Světová ekonomika a předmět jejího zkoumání

- Světové hospodářství, vznik vývoj, struktura, vyspělé ekonomiky, rozvojové ekonomiky.
- Regionalizace a globalizace světového hospodářství.
- Mezinárodní ekonomická integrace. Integrovační procesy ve světě. Evropská integrace. Evropská unie.

Literatura

Povinná literatura:

Vlček, Josef a kol. *Ekonomie pro neekonomy*. Praha: Codex Bohemia, 1998.

Doporučená literatura:

Klínský, Petr et al. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008.

Cihelková, Eva a kol. *Evropská integrace – Evropská unie*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2004.

CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika, regiony a integrace*. Praha: C. H. Beck 2001.

2. Politologie

C 6. Politická moc – základní fenomén politiky a politologie

- Podstata politické moci.
- Legalita a legitimita politické moci.
- Způsoby nabývání moci.

C 7. Dělbá státní moci v právním státě

- Principy dělby státní moci.
- Horizontální dělba moci (zákonodárná, výkonná, soudní).
- Vertikální státní moc (územní správa a samospráva).

C 8. Demokracie v moderní společnosti

- Formy a typy demokracie.
- Principy demokracie.
- Aktuální problémy demokracie.

C 9. Politické strany a politická hnutí – jejich místo v soudobých politických systémech

- Politická hnutí a politické strany – jejich podstata a rozdíly.
- Vznik, vývoj a funkce politických stran.
- Klasifikace politických stran.

C 10. Volby a volební systémy

- Podmínky svobodných, demokratických voleb.
- Typy voleb.
- Charakteristika volebních systémů.

Literatura

Povinná literatura:

CABADA, L. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia 2004.

DAVID, R. *Politologie – základy společenských věd*. Olomouc: Nakl. Olomouc 1999.

Doporučená literatura:

VODIČKA, K., CABADA, L. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál 2003.

KOHÁK, E. *Průvodce po demokracii*. Praha: SLON 1997.

KUNC, J. et al. *Demokracie a ústavnost*. V Praze: Karolinum, 1999.

3. Právo

C 11. Prameny práva

- Základní a subsidiární prameny práva.
- Výhody (nevýhody) pramenů práva preferovaných různými typy právních kultur.
- Hierarchický systém právních předpisů.

C 12. Formy realizace práva

- Právní skutečnosti.
- Interpretace práva.
- Individuální právní akt.

C 13. Právní odpovědnost

- Objektivní a subjektivní právní odpovědnost, speciální druhy odpovědnosti.
- Formy zavinění.
- Okolnosti vylučující protiprávnost.

C 14. Definiční znaky státu a vznik státu

- Způsoby nabytí státního území.
- Občanství ČR.
- Koncepce vysvětlující vznik státu.

C 15. Formy státu

- Formy vlády.
- Lidská práva.
- Učlenění státu.

Literatura

Povinná literatura:

Boguszak, Jiří, Čapek, Jiří a Gerloch, Aleš. *Teorie práva*. Praha: ASPI, 2004.

Šíma, Alexander a Suk, Milan. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 14. doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015.

Doporučená literatura:

HOLLÄNDER, P. *Právní filosofie*. Plzeň: A. Čeněk 2013.

MARŠÁLEK, P. *Právo a společnost*. Praha: Auditorium 2008.

VARVAŘOVSKÝ, P. *Základy práva: O právu, státě a moci*. 1. vydání. Praha : ASPI Publishing 2009.